

DE 'CULTURELE ACTIE' VAN EEN BE- FAAMDE FLAMINGANT EN SCHRIJVER

DIRK ROCHTUS

Emmanuel Waegemans, *Filip De Pillecyn als journalist tijdens de Tweede Wereldoorlog*
Hamme, Filip De Pillecyn Comité, 2021,
239 pp., ISBN 9789082747553.

De krijgsauditeur van het Belgische gerecht wreef in 1947 flamingant en publicist Filip De Pillecyn (1891-1962) zeven strafbare feiten als collaborateur aan. Onder andere het lidmaatschap van het VNV en de DeVlag. De Pillecyn was echter al in 1942 uit beide organisaties gestapt, nog voor de Belgische regering (in ballingschap in Londen) met een besluitwet haar opstelling tegenover de collaboratie verscherpte. In feite had dit ten gunste van De Pillecyn kunnen pleiten. Toch werd de bekende auteur tot tien jaar gevangenisstraf veroor-

deeld. Emmanuel Waegemans, emeritus professor en voorzitter van het Filip De Pillecyn Comité, vraagt zich af hoe dat zware vonnis te verklaren valt. De auditeur had het immers niet gemotiveerd, omdat de verdediging bij monde van advocaat René Victor verzuimd had een schriftelijke conclusie neer te leggen.

Waren dan de artikelen doorslaggevend geweest die De Pillecyn tussen mei 1940 en juli 1943 tijdens de Duitse bezetting overwegend in bladen als *Het Laatste Nieuws* en *Volk en Staat* had gepubliceerd? Om te kunnen beoordelen of de artikelen inderdaad in de woorden van De Pillecyn niet meer dan een *délit d'opinion* waren, heeft Waegemans ze allemaal gebundeld en becommentarieerd in deze uitgave van het Filip De Pillecyn Comité. Hij wil de huidige generatie daarmee ook een idee geven over wat de schrijver bedoelde met "culturele actie in politieke atmosfeer" (tegenover de auditeur), of wat wij vandaag de dag 'culturele' of 'ideologische' collaboratie zouden noemen zoals hij in zijn 'Ten geleide' opmerkt. (p. 9)

De bundel bevat de 67 artikelen die De Pillecyn in de pers in bezet België publiceerde. Twee daarvan verschenen in respectievelijk de *Brüsseler Zeitung* en het tijdschrift *Europäische Literatur*. Het merendeel ervan verscheen in 1941 en 1942, respectievelijk waren dat 36 en 22 artikelen. In 1943 publiceerde De Pillecyn er nog maar vijf; het laatste is gedateerd op 11 juli 1943. Volgens Waegemans duidt dit erop dat de auteur zich was beginnen distantiëren van het politieke bedrijf. De capitulatie van het Zesde leger van de Duitsers in Stalingrad eind januari 1943 voorspelde niet veel goeds voor het Reich, maar wellicht speelde ook het overlijden van zijn eerste vrouw in juni 1942 mee. De artikelen als uitdrukking van 'culturele actie'? Inderdaad behandelen ze culturele thema's, op twee, misschien wel drie na. Op 28 februari 1942 publiceerde De Pillecyn in De

Nationaal Socialist [stuk 46: Voor Vlaanderen, voor Europa] een oproep om de wapens op te nemen tegen het bolsjewisme: *“Wie het Europa van morgen wil, bevrijd van de bolsjevistische nachtmerrie, moet durven breken met de trawanten, de handlangers en de bondgenooten van het bolsjewisme.”* (p. 161) Op 27 juni 1943 huldigde hij in *Het Laatste Nieuws* [stuk 66: Bij een welverdiende Hulde. Dr. August Borms] de Vlaams-nationalistische politicus als de man die ondanks alle ‘beproevingen’ *“een onverflauwd vertrouwen meegedragen [had] in de zaak die de zijne was: Vlaanderen”*. (p. 225) Een derde artikel, op 28 april in *Het Laatste Nieuws* verschenen, springt een beetje uit de band [stuk 63: Een beeld van gruwen en ontzetting. Bij de moordkuilen van Katyn]. Het gaat over een bezoek aan Katyn, een plaats vlak bij Smolensk, waar de Duitsers in april 1943 een massagraf van duizenden door de Sovjets geëxecuteerde Poolse officieren hadden blootgelegd. Dat bezoek was ook een van de punten van de aanklacht tegen De Pillecyn. Hij beweerde zelf dat hij geïnterviewd was door een journalist van die krant, maar het interview laat zich lezen als een artikel van zijn hand. De tekst is beklemmend. De grote literator die De Pillecyn was, weet de gruwel van de massamoord voor het geestesoog van de lezer te toveren met zinnen als *“De schedels nijgen naar ons toe. De monden zijn geopend in een vreeselijken grijns”*. (p. 216) In alle andere artikelen weidt De Pillecyn uit over de cultuur van en het geestesleven in Vlaanderen en vertoont hij zich als de Vlaams-nationalist die aangedreven was door het geloof in volksverheffing. Zoals wanneer hij in *Het Laatste Nieuws* van 7 maart 1941 schrijft [stuk 16: Onze jeugd, willoosheid en oppervlakkigheid]: *“Geef aan ons onderwijs een ziel, een levenshouding; geef ons leeraren, die meer zijn dan ‘handelaars’ in talen, aardrijkskunde of wiskunde; die gelooven in hun volk (...)”*. (p. 71 e.v.)